

ΠΩΣ ΜΟΥΝΤΖΟΥΡΟΥΝ

ΤΟ ΧΑΡΤΙ,

ΗΤΟΙ

ΠΕΡΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ.

*Η υπόρρημα με δίδει:

*Η εφημερίδα γράφω!

Πόσαι ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν κατὰ καιροὺς ἐκδεδομένων
ἐφημερίδων ἠδύναντο νὰ ἐγγράψωσιν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν κεφαλίδι
τὴν δίστιχον ταύτην ἐπιγραφὴν τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου
Σούτσου!

Πλείσταί εἰσιν αἱ τοιαῦται.

— Μὲ διορίζεις τελώνην Πειραιῶς, κύριε Ὑπουργέ;

— Βλέπομεν . . . ἐλθὲ τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα.

Μετὰ καιρὸν τινα παρουσιάζεται ἐκ δευτέρου πρὸς τὸν
Ὑπουργὸν ὁ ὑποψήφιος τελώνης Πειραιῶς.

— Λοιπὸν, κύριε Ὑπουργέ, τί ἀπεφασίσατε περὶ ἐμοῦ;

— Σκέπτομαι ἔτι . . .

— Πόσον καιρὸν θὰ σκεφθῆτε . . . ἔχω ἀνάγκας οἰκο-
γενειακᾶς, δὲν δύναμαι νὰ ὑπομείνω περιπλέον . . .

— Ὑπομονή, ὑπομονή . . . ἐλθέ την ἐρχομένην ἐβδομάδα.

Ὁ ὑποψήφιος τελώνης ἐξέρχεται ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργοῦ λίαν κατηφής, ἢ κατῶς ὥς εἶλεγε κλητὴρ τις τοῦ ὑπουργείου, μὲ τὰ μούτρα κατεβασμένα.

— Ἐ! Τί ἔχεις; τὸν ἐρωτᾷ φίλος τις ἐνδιαιωμένος εἰς τὰ πρόξυρα τῶν ὑπουργείων.

— Τί ἔχω; τὸν κακὸν μου καὶ ψυχρὸν μου! Τί ἔχω; μὲ γελᾷ ὁ ὑπουργὸς μὲ τὸ σήμερον καὶ μὲ τὸ αὔριον . . .

— Ἐ! καϋμένε, δὲν εἰξεύρεις νὰ κάμῃς . . . ἐὰν ἤμην εἰς τὴν δέσιν σου ὥς εἵξευρα τί νὰ τοῦ κάμω . . .

— Τί ὥς τοῦ ἔκαμνες; ἄς ἀκούσωμεν.

— Τί ὥς τοῦ ἔκαμνα; ἄ! καϋμένε! ἐὰν εἵξευρα νὰ γράφω καλὰ τὰ Ἑλληνικὰ, ὥς τὰ γράφεις, ἔκαμνα ἐφημερίδα καὶ τὸν ἐκοπάνισα τὸν Κύρ ὑπουργόν σου!

— Μὲ ποῖα χρήματα;

— Ὁ τυπογράφος δέλει σοῦ κάμει πίστωσιν δι' ὅσον καιρὸν δελήσης, τὸν χάρτην τὸν ἀγοράζεις ἐπίσης ἐπὶ πιστώσει . . . καὶ ἐμπρός . . . ἔρχονται οἱ συνδρομηταὶ καὶ ἴσως πρὶν φθάσης εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς διορίζεσαι τελώνης.

Ὁ ὑποψήφιος τελώνης ξύει τὴν κεφαλὴν του, ξύει τὴν ρινὰ του, ἀλλὰ ξύει καὶ τὴν κενὴν κοιλίαν του.

— Ἄς δοκιμάσωμεν! ἀνακράζει, καὶ οὕτω βλέπει τὸ φῶς ὁ Φοῖνιξ τοῦ Πειραιῶς, δίστηλος ἐφημερίς, εἰς σχῆμα 4^{ον}, ἐκδιδομένη ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, κατὰ Παρασκευήν.

Τί ἐστὶν ἐφημερίς; Ἡ ἐφημερίς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἀνεπλήρωσε τὴν ἀρχαίαν ἀγοράν. Ἡ ἐφημερίς ἀντικατέστη οὐχὶ μόνον εἰς τὸ τί καινόν, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ ζωῆς φωντῆς διδασκαλίαν καὶ συζήτησιν τῶν κοινῶν. Ἡ ἐφημερίς

εἶναι τὸ μεσάζον ὄργανον μεταξὺ τοῦ ἔθνους, ἥτοι τῆς κοινῆς γνώμης, καὶ τῆς διοικήσεως. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ᾔῃναι ὁ γράφων ἑφημερίδα σοφὸς ἢ λόγιος ἑξοχος, ἀρκεῖ νὰ ἐξεπαιδευθῇ, νὰ κατέχῃ τὴν *eruditio liberi digna*, τὴν τοσοῦτον ἀναγκαίαν, κατὰ τὸν Κικέρωνα, εἰς ῥήτορα πρὸς ὃν δύναται εὐλόγως νὰ παραβληθῇ ὁ ἑφημεριδογράφος. Ἡ ὅσον ἔνεστι πλήρης κατοχὴ τῆς γλώσσης ἐν ἣ ὁ ἑφημεριδογράφος γράφει εἶναι βεβαίως ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ προσόντων τοῦ ἑφημεριδογραφικοῦ ἔργου, ἐννοοῦμεν ὅμως οὐχὶ σχολαστικὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης ταύτης, ἀλλὰ κατάλληλον διὰ τοὺς ἀναγνώστας καὶ ὁρμόζουσας εἰς τὴν ὑπόθεσιν τὴν ἐν τῇ ἑφημερίδι διαπραγματευομένην. Τὸ ὕφος τοῦ ἑφημεριδογράφου εἶναι ἀπλοῦν, ἄνευ μεταφορῶν, ἄνευ κοσμημάτων φιλολογικῶν. εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ πρακτικοῦ βίου, εἶναι ἡ κοινὴ γλῶσσα.

Ὁ ἑφημεριδογράφος ἔχει διφυῆ ἀποστολήν· τὴν μὲν νὰ διδάξῃ τοὺς πολλοὺς, τὴν δὲ νὰ γίνῃ διερμηνεὺς τῶν πόθων τῶν πολλῶν. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἀποστολήν του ὀφείλει νὰ θεωρῇ τοὺς ἀκροατάς του λίαν ἀμαθεῖς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ λίαν ὑπερόπτας, φιλαύτους καὶ εὐερεθίστους· ὀφείλει νὰ τοὺς διδάξῃ ἄκοντας, νὰ περιποιηθῇ τὴν ἀμάθειαν αὐτῶν. Παραβλέπομεν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἐπὶ τὰ πλήθη ἐνέργειαν καὶ ἐπιρροήν τῆς ἑφημερίδος. Πόσαι μυριάδες ἀνθρώπων ἀναγινώσκουσιν ἄρά γε ἄλλο τι εἰμὴ ἑφημερίδας καὶ ἄθλιά τινα μυθιστορήματα; Ὅθεν ἡ ἐκπαίδευσις μυριάδων διὰ τῶν ἑφημερίδων μόνον γίνεται. Περὶ παντὸς ποιεῖ μνείαν ἡ ἑφημερίς· περὶ θρησκείας, ἐπιστήμης, καλλιτεχνίας, φιλολογίας, πολιτικῆς, ἐμπορίου, οἰκονομικῶν, ἡθῶν, ἐθίμων, κ. τ, λ. ἡ ἑφημερίς εἶναι πανόραμα τῆς τῶν ἀνθρώπων κινήσεως

ἐγκυκλοπαιδεία τῶν γνώσεων καὶ τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου γένους.

Κατὰ διερμηνεὺς τῆς κοινῆς γνώμης ὁ ἐφημεριδογράφος ὀφείλει νὰ διατυπώσῃ ἀπαραιμειώτως τὴν δημοσίαν ταύτην γνώμην, ἐκδηλουμένην ἐν συνόλῳ διὰ λόγων καὶ πράξεων. Ὁ ἐφημεριδογράφος διὰ διανοητικοῦ τινος ἰδίου ὀργανισμοῦ ἀντιλαμβάνεται μετὰ μεγίστης εὐχερείας ὅσα ἀναγινώσκει καὶ ὅσα ἀκροᾶται, ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτὰ καὶ τὰ διαγράφει ἐν ὕφει κατὰρῶ, περιληπτικῶ καὶ ὅσον ἐνεστι ζωηρῶ.

Ἄλλ' οὐ παντὸς γράφειν ἐφημερίδα· γεννᾶται καὶ δὲν αὐτουργεῖται ὁ ἐφημεριδογράφος, ὡς γεννᾶται ὁ ποιητής, ὁ καλλιτέχνης, καὶ ὁ μουσουργός. Βεβαίως ἰσχυρὰ δέλησις ἀνδρὸς κατορθοῖ τὰ φαινόμενα ἀδύνατα, ἀλλὰ τὰ παρὰ φύσιν ἔργα φέρουσι πάντοτε ἐν αὐτοῖς τὸ στίγμα τῆς πιέσεως ἣν ὑπέστησαν· ἀφ' ἐνὸς ἀκούετε στρυφνὸν καὶ κομπορρήμονα φρασολόγον, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀφελῆ καὶ εὐφραδῆ ἀφηγητήν· τοῦ μὲν τὸ ὕφος εἶναι βαρὺ ὡς μόλυβδος, τοῦ δὲ ἐλαφρὸν ὡς αὔρα ζεφύρου· τοῦ μὲν ὁ αὐτοσχεδιασμός ἔχει ἐνδοιασμούς, μακρηγορίας . . . , τοῦ δὲ ἡ ἀπόρροια εἶναι τοῦ ρεύματος ὁ ῥοῦς. Ὁ φύσει ἐφημεριδογράφος οὐδέποτε ἀναμασσᾶται τὰς ἰδέας καὶ τοὺς λόγους του, βαρύνουσι καὶ ἀπλοῦς συνάμα γράφει ὡς χαράττει ἐπιγραφὴν ὁ γλύπτης· ὀλίγα ἐν πολλοῖς. Ὁ φύσει ἐφημεριδογράφος κέκτηται ἐτοιμότητα λογικὴν, καὶ πρὸ πάντων δόσιν μεγάλην τοῦ λεγομένου κοινοῦ νοῦ.

Ὅσοι ὁμῶς ἐπροικίσθησαν ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τῶν δώρων τούτων ὀφείλουσι νὰ τὰ καλλιεργῶσι δι' ἐνδελεχοῦς καὶ ἐπιστημονικῆς πολυχρονίου μελέτης, ἄλλως στεῖρα ἀποκαθίστανται μετ' ὀλίγον τὰ φυσικὰ ταῦτα πλεονεκτήματα. Ἡ

μετ' ἐπιστάσις ἀνάγνωσις τῶν κατὰ καιροῦς ἐνδόξων πεζογράφων καὶ ἰδίως τῶν ἱστορικῶν εἶναι λίαν ἐπὶ τούτῳ λυσιτελής. Ὅπως ἀνωτέρω εἵπομεν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ᾔῃαι ὁ ἐφημεριδογράφος οὔτε σοφὸς οὔτε φιλόλογος, ἀλλὰ δια τοιούτων ὑποδεικνυομένων μελετῶν ἐνασκεῖ τὸ παρὰ τῆς φύσεως δοθέν αὐτῷ δῶρον τῆς εὐχερείας τοῦ λόγου· αἱ γνώσεις τοῦ ἐφημεριδογράφου πρακτικαὶ οὔσαι καὶ περιστρεφόμεναι εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του, εἰς γενικὰς γνώσεις πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς φιλοσοφίας, ἀρκοῦσιν εἰς τὸ ἔργον του. Ὁ ἐφημεριδογράφος, ὡς ὁ εὐδόκιμος δικηγόρος, δὲν εἶναι ὁ μᾶλλον πολυμαθὴς μεταξὺ τῶν συναδέλφων του, ἀλλὰ ὁ διαγινώσκων μετὰ περισσοτέρας ὀξυδερκείας τὸ πρακτικὸν μέρος τῶν ζητημάτων.

Οὕτως ἐννοούμενον καὶ ἐξασκούμενον τὸ ἐφημεριδογραφικὸν ἐπάγγελμα εἶναι ἔντιμον καὶ εὐχάριστον συνάμα. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐξασκεῖται ὡς πᾶν ἄλλο ἐπάγγελμα· ταπεινὰ μὲν τὰ κέρδη τοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ ὁ βίος τοῦ ἐπαγγελλομένου τοῦτο διέρχεται ἡσυχος καὶ ἄνετος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ ὀνόματα τῶν πλείστων ἐφημεριδογράφων εἶναι ἄγνωστα· ἡ ἀτομικότης τοῦ γράφοντος δὲν ὑφίσταται· δὲν εἶναι ὁ Πέτρος ὅστις ἐκφράζει τὴν γνώμην του· διὰ τῆς γραφίδος τοῦ Πέτρου διαδηλοῦται ἡ κοινὴ γνώμη. Ὁ Times (Χρόνος) δὲν εἶναι ἐφημερίς τοῦ Πέτρου, εἶναι ἐφημερίς τῶν ἐμπορικῶν τάξεων τοῦ Λονδίνου. Ὁ ἐφημεριδογράφος ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι ἀφανὴς καὶ κατὰ παράδοξον ἀντίφασιν καὶ ἄνευ προσηκόντων λόγων μέχρις ἐσχάτων οἱ γνωστοὶ ὡς γράφοντες ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἐπὶ μισθῷ

περιεφρονοῦντο. Μήπως προύρχετο ἐκ τοῦ ὅτι οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐργάζωνται τὴν νύκτα κατεχρῶντο τὴν οἰνοποσίαν; Ἐνδέχεται νὰ ᾔηται αὕτη ἡ αἰτία τῆς ἀποστροφῆς ταύτης. Κατ' αὐτὰς ὅμως ὅτε ἐγένετο γνωστὸν ὅτι συντάκται ἐφημερίδων ὑπῆρχον ἄνδρες ἐπίσημοι καὶ σεβαστοί, ἀγαπητοὶ τῷ λαῷ, ἡ κατὰ τῶν ἐφημεριδογράφων περιφρόνησις ἔπαυσε. Καὶ ὅμως σήμερον ἔτι δὲν νομίζεται κόσμιον ἡ ἐκδοσις ἐφημερίδος ἐν δωματίῳ τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἰδίως παρυσία νεανίδων.

Ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, καὶ ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, τὸ ἐφημεριδογραφικὸν ἐπάγγελμα ἀπολαύει ὑπολήψεως μεγάλης. Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ ἐφημεριδογράφος φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ σταδίῳ καὶ τὰ κεφάλαια τῆς ἰδίας ἀτομικότητος. Ἐκάστη αὐτοῦ διατριβὴ εἶναι ἐνυπόγραφος καὶ ὑποστηρίζει οὗτος τοὺς λόγους του καὶ διὰ τοῦ ξίφους. Ἡ διὰ τοῦ ξίφους ὑποστήριξις τῶν λόγων, οἵτινες λογικῆς ὑποστηρίξεως δέονται, εἶναι ἐπίσης παράξενος ἀντίφασις αὐτῆς τῆς ἰδίας ἀρχῆς τῆς ἐφημεριδογραφίας, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ καὶ φιλοσοφικῷ δεκάτῳ ἐννάτῳ αἰῶνι, ἡ περὶ μονομαχίας πρόληψις ὑπερισχύει πάσης λογικῆς.

“Φιλτάτη καὶ σεβαστὴ μῆτερ, ἔγραφε πρὸς τὴν μητέρα του ὁ διάσημος δημοσιογράφος Ἀρμάνδος Καρέλ, ὅα μονομαχήσω αὔριον τὸ πρωῒ μετὰ τὸν συνάδελφόν μου Αἰμίλιον Γираρδίνον, — οὐδ' ἐγὼ γνωρίζω καλῶς διὰ ποῖον λόγον . . . — ἀλλ' οἱ μάρτυρές μου λέγουσιν ὅτι ὀφείλω διὰ τὴν τιμὴν μου νὰ μονομαχήσω . . .”

Ὁ Ἀρμάνδ Καρέλ ἐφρονεύθη παρὰ τοῦ Γираρδίνου καὶ οὕτως ἐνεκα ψυλλοπηδήματος ἐστερέθη ἡ Γαλλία ἐνὸς μεγαλοφυοῦς ἀνδρὸς προμηνύοντος λαμπρὸν μέλλον.

Εἶναι ἄλογος τοιαύτη μονομαχία, ἀλλὰ πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις τὸ ὑποκινοῦν αὐτὴν αἰσθημα τοῦ ἐφημεριδογράφου, ὅστις ὑποστηρίζει τοὺς λόγους του καὶ διὰ τῆς θυσίας τῆς ζωῆς του.

Τὸ ἐφημεριδογραφικὸν ἐπάγγελμα δὲν εἶναι βεβαίως πάντοτε προσοδοφόρον καὶ τὰ παθήματα τῶν ἐπαγγελλομένων αὐτὸ εἰσὶ πολλάκις λίαν λυπηρά! Πόσους πενομένους ἐφημεριδογράφους ἐγνώρισα! ἠδύναντο οὗτοι ὑπηρέτην παντοπώλου ἐπαγγελλόμενοι νὰ ζῶσιν ἀνέτως καὶ ἴσως νὰ πλουτήσωσιν· ἐπροτίμων ὅμως νὰ πένωνται, ἀλλὰ νὰ μουντζουρώνουν χαρτί . . .

Μόνοι οἱ μουντζουρώσαντες χαρτὶ παιδιόθεν δύνανται νὰ συμπαθήσωσι πρὸς αὐτούς· ὀφείλει τις νὰ αἰσθάνῃ τὴν εὐθυμίαν ἐκείνην ὅπως νοήσῃ τὸ πάθος τοῦτο. Ἦμην δεκαετῆς καὶ ἐμουντζούρωνα χαρτίον, ὡς ὁ Γκιῶτος ὁ μέγας τῆς Ἰταλίας ζωγράφος παῖς ὢν ἐσχεδίαζεν ἐπὶ τῆς ἄμμου διὰ τῆς ποιμενικῆς βράβδου τὰ πρόβατα τοῦ ποιμνίου του, ὡς ὁ Κανόβας, μαγεῖρου παῖς ὢν, ἐποίει ἀγαλμάτια μὲ τὸ διὰ τὰ μακαρόνια τοῦ κυρίου του προωρισμένον βούτυρον. Ἀδιάφορον ἐὰν ὁ Γκιῶτος καὶ ὁ Κανόβας ἔγειναν ὁ μὲν πρωτουργὸς τῆς Ἰταλικῆς ζωγραφίας, ὁ δὲ ἄριστος ἀγαλματοποιὸς, — ἐγὼ δὲ ἔμεινα ἀπλοῦς μουντζουρωτῆς χάρτου. Ὅποίαν εὐδαιμονίαν ἤσθανόμην ὅταν ἐμουντζούρωνα περιγραφὰς μαχῶν, ὅταν ἔγραφα περιπαθεῖς ἐπιστολάς . . . Καὶ ὅταν εἶδον κατὰ πρῶτον τετυπωμένην μίαν ἀπὸ τὰς μουντζούρας μου! ὦ! τότε ὅποια συγκίνησις! Τὴν ἐνθυμοῦμαι ἔτι σήμερον! Ἦμην μόλις δεκατριῶν ἐτῶν καὶ κατώκουν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ Γάσπαρη· τὸ δωμάτιόν μου, ὅπερ μοὶ ἀπεικόνισε φιλίας χάριν ὁ τότε εὐδόκιμος ζωγράφος Δαμήρης, οὔτινος ἀγνοῶ τὴν τύχην, ἔκειτο πρὸς τὸν δρόμον.

Ἐμελέτων ἐν τῷ δωματίῳ μου, ὅταν ἤκουσα ἐκ τοῦ δρόμου φωνὴν καλοῦντός με. Ἦτον ὁ φίλος μου Ἰωάννης Βελιανίτης ὅστις μ' ἐκάλει ἵνα μοὶ ἐγχειρίσῃ τὸν Ἀνεξάρτητον τοῦ Παντελῆ, περιέχοντα τὸ πρῶτον κεφάλαιον μυθιστορήματος ἔχοντος ὑπόθεσιν Ἀθηναϊκὴν. Ἐν βροπῇ ὀφθαλμοῦ κατέβην εἰς τὸν δρόμον, παρέλαβον παρὰ τοῦ Βελιανίτου τὸ ὑγρὸν ἔτι φύλλον τῆς ἐφημερίδος καὶ ἀνέβην δρομαίως εἰς τὸ δωματίόν μου. Ἡ συγκίνησίς μου ἦτο τοιαύτη, ὥστε δὲν ἠδυνήσθην ν' ἀναγνώσω τὸ ἐντυπον προϊόν μου.

Ἀνέφερον τὸν Ἀνεξάρτητον καὶ τὸν ἐκδότην αὐτοῦ Παντελῆν. Ὁ Ἀνεξάρτητος ἐξεδόθη κατὰ πρῶτον ἐν Ὑδρᾷ, μετέπειτα ἐν Αἰγίνῃ τὸν Ἰούλιον 1827 — 1828. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἔλαβε πολλὰς περιπετείας· ἐξεδόθη κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐξέπνευσεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πρὸ ἐτῶν. Ὁ Παντελῆς ἦτον ἀμαθὴς, σχεδὸν ἀγράμματος, ἀλλ' ἐπαθαίνετο διὰ τὴν ἐφημεριδογραφίαν. Μεταξὺ γυναικὸς καὶ τέκνων ἀπορούντων ὁ Ἀνεξάρτητος ἦτο προνομιοῦχος παράσιτος. Ὁ Παντελῆς ἐγαυρία, εὐτύχει ὅταν ἠδύνατο νὰ ἐκδίδῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐν φύλλον τοῦ Ἀνεξαρτήτου.

Ἡ ἐν τῷ Ἀνεξαρτήτῳ ἐπιτυχία μου μὲ ἐνεπαράρρυνε καὶ ἐξέδωκα ἐν τῷ Φίλῳ τοῦ Λαοῦ περιγραφὴν ἐπίμων τινῶν τῶν Νέων Ἀθηνῶν. Συντάκτης καὶ ἐκδότης τοῦ Φίλου τοῦ Λαοῦ ἦτο τότε ὁ ἱατρὸς Ἀνδρέας Ζυγομαλᾶς καὶ βοηθὸς αὐτοῦ ὁ Σαπουντζῆς. Εἵκοσιν ἔτη ἔκτοτε παρῆλθον καὶ ὁ Σαπουντζῆς εἶναι ὁ αὐτός· ἴσως φορεῖ ἔκτοτε τὸ αὐτὸ ὑποκάμισον· ἀλλὰ προτείνετε πρὸς αὐτὸν θέσιν ὑπουργοῦ καὶ θέλει ὑποπτευσθῇ ὅτι προτίθесθε νὰ τὸν ἀναπληρώσητε εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Ἀληθείας. (α)

(α) Συνεργάτης καὶ συνιδιοκτήτης τῆς Ἀληθείας εἶναι ὁ Τζιμπου-

Λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ εὕρω τὰ φύλλα ἐκεῖνα τοῦ Φίλου τοῦ Λαοῦ τὰ περιέχοντα τὴν τῶν νέων Ἀθηνῶν περιγραφὴν μου· ἐξανέστη κατ' αὐτῆς ἐφημεριδάριον καλούμενον ὁ Μεσσίας ἀλλὰ ὁ Ζυγομαλάς περιεφρόνησε τὰς ὕλακὰς τοῦ σκυλακίου τούτου. Ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ εἶχον ἐξεικόνισιν, φαίνεται, ἀρκούντως ἐπιτυχῇ τοῦ περιπάτου τῆς Κυριακῆς, καὶ ἐτέραν περιγραφὴν τῶν ἐξυπνητηρίων τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Σαλεπίδων. Σήμερον μετὰ τοσαῦτα ἔτη οἱ πωληταὶ τοῦ ζεστοῦ Σαλεπίου κατ' ἐκάστην πρωΐαν μ' ἐξυπνίζουσι πρὸ τῆς πέμπτης ὥρας καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι ἀκούω τὴν πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν κλαυθμηρὰν ἢ ἡχηρὰν φωνήν των. Ἐγνώρισα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τὸν Ἰάκωβον Πιτζιπιὸν ἐκδίδοντα τότε ἐν Σύρῳ τὴν κατὰ πρῶτον ἐκδοθεῖσαν ἐν Σμύρνῃ Ἀποθήκην τῶν ὠφελίμων γνώσεων. Ὁ εὐφυὲς συγγραφεὺς τῆς Ὀρφανῆς τῆς Χίου δὲν εἶχε τότε ἐξοκίλει, ὅπως δυστυχῶς ἐξώκειλε μετὰ ταῦτα, καὶ ἠδύνατό τις νὰ τον συναναστρέφηται. (α) Μὲ παρεκίνησε πολὺ νὰ ἐπιμείνω εἰς τὸ νὰ γράφω μυθιστορήματα καὶ ἰδίως εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν, θαυμάζων τότε τὴν εὐχέρειάν μου εἰς τὸ γράφειν τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἣν νηπιόθεν ὠμίλουν.

Ἐγνώρισα τότε καὶ δύο ἐντίμους Ἑλληνας δημοσιογράφους· πρῶτον τὸν Δομνάνδον, Συντάκτην τῆς πολιτικῆς ἐφημερίδος *Le Courrier d'Athènes*, ἄριστον γαλλιστὴν, καθηγητὴν τῆς Βοτανικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἄνδρα λόγιον

ράκτης, συμμαθητῆς μου ἐν τῷ Γυμνασίῳ Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς γυμνασιαρχίας τοῦ μακαρίτου Γεωργίου Γενναδίου.

Ἡ μὲν Ἀποθήκη ἔπαυσε μετ' ὀλίγον χρόνον, ὁ δὲ Πιτζιπιὸς ἀφ' οὗ διέτρεξε τὴν Εὐρώπην δίκην τυχοδιώκτου, εἰς ἄπορον γῆρας φθάσας, ἐπνίγη ἐκουσίως εἰς τὸν Βόσπορον τῷ ἔτει 1869.

καὶ πολυμαθῆ. Οὗτος μὲ ἀπέτρεπε πάντοτε ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνασχολῶμαι εἰς σύνταξιν μυθιστορημάτων καὶ ἰδίως εἰς γαλικὴν γλῶσσαν. “Γίνου ἔμπορος”, μοὶ ἔλεγεν ὁ μακαρίτης. (α) Δεύτερον μετὰ τὸν Δομνάνδον ἐγνώρισα τὸν Ἑμμανουήλ Ἀντωνιάδην, ἐκδότην τῆς Ἀθηνᾶς (β), ἧς οἱ συντάσσεται ἦσαν ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς γράμμασι, Θεόκλητος ὁ Φαρμακίδης, Θεόδωρος Μανοῦσος, Σῖμος, καὶ ἄλλοι. Ἡ ἐφημερίς ἦτο σπουδαία, ἀλλὰ βαρυνθεὶς ἐγκαταλειφθεῖσα παρα τῶν πρωτίστων αὐτῆς συντακτῶν ἐξέκλινεν εἰς γῆρας ἄκαρπον καὶ ἐπέζησεν ἔτη τινὰ διὰ τῆς ἀρχαίας αὐτῆς φήμης. Ὁ Ἀντωνιάδης εἶχε κύριον ἔργον τὴν ἐφημεριδογραφίαν, καὶ εἰς ταύτην ἀποκλειστικῶς ἐνησχολεῖτο· κατηρίσκει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἰκοσαετείς συνδρομητὰς, ὧν ὁ σπόρος σήμερον ἐξέλιπεν. Ὁ Ἀντωνιάδης ἦτο τὸ ἦθος τραχὺς καὶ ἀπότομος καὶ μνησίκακον εἶχε χαρακτῆρα. Τὰ γραφέντα παρ’ αὐτοῦ εἰσὶν ὀλίγα καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς ἀξίας.

Ὁ σύγχρονός του Καμπούρογλος (γ) ὑπῆρξεν ἐπίσης τύπος

(α) Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῷ ἔτει 1850, ὧν ἐκεῖ γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας προϊσταμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Ὁ μακαρίτης ἔζη ἐκεῖ βίον μεμονωμένον καὶ ἡ μόνη διασκέδασίς του ἦτο νὰ διέρχηται τὰς νυκτερινὰς μεταδορπίους ὥρας εἰς τὰ λεγόμενα Cafés chantants ἦτοι καφενεῖα ἔνθα τραγωδοῦν.

(β) Ἡ Ἀθηνᾶ, ἐφημερίς πολιτικῆ, φιλολογικῆ καὶ ἐμπορικῆ, ἐξεδόθη κατὰ πρῶτον ἐν Ναυπλίῳ, 1832, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπέζησε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἐκδότου αὐτῆς ἐν ἔτει 1863. Ὁ υἱὸς τοῦ ἐκδότου ἀπεπειράθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ μετ’ ὀλίγον ἀποδειλιάσας ἔπαυσε τὴν ἐκδοσιν τῆς γηραιᾶς ἐφημερίδος. Ἰδε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἑμμανουήλ Ἀντωνιάδου ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἔτους 1865 σελ. 280.

(γ) Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τῷ ἔτει 1868.

περίεργος δημοσιογράφου, διατελέσαντος πάντοτε ὑπουργικοῦ· αἱ πολιτικαὶ αὐτοῦ λοξοδρομίαι ὑπῆρξαν ὅμοιαι τῶν ἐλιγμῶν τῶν σχοινοβατῶν. Ὁ Καμπούρογλος ἐξέδωκε καὶ περιοδικὸν σύγγραμμα τὴν Εὐτέρπην, ὅπερ διήρκεσεν ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, συντάκτας εὐδοκίμους προσκτησαμένην, οἷους τὸν Ῥαγκαβῆν, τὸν Νικολαΐδην Λεβαδέα, τὸν Κωνσταντῖνον Παπαρῥηγόπουλον, καὶ ἄλλους. Εἰς τὴν Εὐτέρπην ἐξέδωκα τὸν πρῶτον μῦθόν μου, οὗτινος δὲν ἐνδυμοῦμαι πλέον τὸ ὄνομα . . . ἦτο ἱστορία ἔρωτος χωρικῆς Ἀλβανῆς τῶν περιχώρων τῶν Ἀθηνῶν πρὸς Ἑλληνόπαιδα φραγκισθέντα . . . νομίζω ὅτι ἡ ἡρώϊς μου ἐδηλητηριάζετο ἐπὶ τέλους. Τὸ διηγημάτιον ἐκεῖνο, κατὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐμὰ ἔργα, ἐπεξεωρήθη καὶ διορθώθη ὑπὸ τοῦ δημοφιλοῦς Ῥαγκαβῆ, ἔκτοτε τοσοῦτον προθύμου νὰ συντρέχη τὴν νεολαίαν εἰς τοὺς φιλολογικοὺς ἀγῶνάς της. Ἀπορῶ σήμερον πῶς ὁ σεβαστός φίλος μου ἐπέτρεψεν εἰς τὴν ἡρώϊδα μου — ἐλέγετο, νομίζω, Πηγὴ — νὰ αὐτοχειριασθῇ.

Εἶχον ἐξιστορήσει τότε ἐν τῇ Εὐτέρπῃ καὶ ἄλλαχού διάφορα· τὴν ἱστορίαν τοῦ Φορναρέτου τῆς Ἑνετίας, ἥτοι τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀτυχοῦς ἐκεῖνου ἀρτοποιοῦ καταδικασθέντος ἀδίκως εἰς θάνατον ἔνεκα καταπληκτικῶν φαινομένων ἐνδείξεων ἐνοχῆς. Τὸ διηγημάτιον ἐκεῖνο ἦτον ἔμβρυον συζητήσεως τοῦ ζητήματος τῆς θανατικῆς ποινῆς. Διηγῆσθην τοὺς ἔρωτας τοῦ Ῥωμαίου καὶ τῆς Ἰουλιέττας, τοὺς Δαντείου ἔρωτας, δηλαδὴ τὰς ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Δάντου ἀναφερομένας ἐρωτικὰς ἱστορίας.

Εἰς τὴν Εὐτέρπην ἐδημοσίευσα τὸ πρῶτον μετάφρασιν τοῦ ἡθικοῦ γαλλικοῦ μύθου, Ὁ Γλύπτης τοῦ μαύρου δά-

σους. (α) "Ελαβον ἀντίτιμον τῆς μεταφράσεως ταύτης εἴκοσι πέντε δραχμάς! Ἦσαν τὰ πρῶτα χρήματα, ἅτινα ἐκέρδησα ἐν τῷ βίῳ, καὶ αἱ εἴκοσι πέντε ἐκεῖναι δραχμαὶ μοὶ ἐφάνησαν ἑκατομμύριον! Μετὰ ἔτη πολλὰ ἔλαβον ἑκατοστύας φράγκων διὰ διάφορα ἔργα μου, ἀλλ' οὐδέποτε ἤσπῳσάν με τὴν εὐχαρίστησιν ἐκείνην, ἣν μοὶ ἐπροξένησαν αἱ εἴκοσι πέντε δραχμαὶ τῆς Εὐτέρπης. Πῶς τὰς ἐκαμάρινα! Καὶ οὐδεμίαν ἄλλην χρῆσιν αὐτῶν ἐθεώρησα καταλληλοτέραν ἢ δαπανῶν αὐτάς εἰς ἀγορὰν δώρων πρὸς τὴν ἀγαπῶν μητέρα μου· αὕτη διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου της ψαλίδιον προερχόμενον ἐκ τῶν χρημάτων ἐκείνων καὶ τὸ ἐπεδείκνυε πρὸς τοὺς οἰκείους ἢ ἀγία γυνὴ ἐπαιρομένη ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἡμῶν ἀγάπης.

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐσχετίσθην μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Λεβίδου (β) καὶ διετήρησα μετ' αὐτοῦ φιλικωτάτας σχέσεις μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ διασήμου τούτου ἀνδρός, τοῦ διαπληκτισθέντος μετὰ πάντων.

Ὁ Κωνσταντῖνος Λεβίδης ἦτο φύσει ἐφημεριδογράφος· ἰδοὺ τί ἔγραφα περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Δουβρέ (γ) πονημάτιόν μου Οἱ νεώτεροι Ἑλληνας. (δ)

“Ἐξ ὅλων τῶν ἐφημεριδογράφων τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Κύριος Λεβίδης, συντάκτης τῆς Ἑλπίδος, εἶναι ἀναντιρρήτως ὁ μᾶλλον διακεκριμένος πολεμιστής. Ὁ κάλαμός του εἶναι λεπτὸς καὶ ὀξὺς ὡς καταλανικὸν ἐγχειρίδιον. Πλήρης πνεύ-

(α) Μετετυπώθη ἐπιδιωρῶμενος ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ 1870 σελ. 277.

(β) Ἰδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ 1864 σελ. 120.

(γ) Duvey.

(δ) Les Grecs modernes, Bruxelles, 1862.

ματος, ὀρμῆς καὶ εὐροίας, εἶναι ἀπαράμιλλος ὅσάκις πρόκειται νὰ καταστρέψῃ ἢ νὰ παραλύσῃ τὸν ἀντίπαλόν του. Μεταχειρίζεται μετ' ἀμιμῆτου ἐπιτηδειότητος τὴν εἰρωνείαν, τὸν σαρκασμὸν, καὶ μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ ψυχροτάτου σκεπτισμοῦ εἰς τὸν παραφορώτατον ἐνθουσιασμόν· ἔχει ὑψηλὴν τὴν ἀγανάκτησιν καὶ ἀκαταμάχητον τὴν σφοδρότητα. Τὸ ὕφος του εἶναι εὐκόλον, εὐχρουν, καταληπτὸν εἰς πάντας, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα ἦν, μεταχειρίζεται. Εἰς μεγαλείτερον κύκλον ὁ Κύριος Δεβίδης ἤθελεν ἀπολαύει εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεως."

Εἰς τὴν Ἑλπίδα ἐδημοσίευσα τὸν τελευταῖον μῦθόν μου πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐπεγράφετο δὲ Ἡ ὑπνοβάτις καὶ εἶχεν ἥρωα τὸν Βύρωνα διαμένοντα ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ μοναστήριον τῶν φραγκισκανῶν, κατέχον τὴν θέσιν ἐνθα κεῖται τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, τὸ κοινῶς λεγόμενον Φανάρι τοῦ Διογένους. Ὁ μῦθος ἐκεῖνος ἤρесе πολὺ καὶ λυποῦμαι ὅτι δὲν δύναμαι νὰ τὸν ἀνατυπώσω. Ποῦ νὰ τὸν εὕρω; δὲν διασώζεται οὐδεμίᾳ σειρᾷ πλήρης τῆς Ἑλπίδος. Τίς οἶδε σήμερον, ὁποίας ποιότητος σαρδέλλας περικλείει τὸ περιέχον αὐτὸν φύλλον.

Ἡμεῖς οἱ γράφοντες εἰς τὰς ἐφημερίδας, οἱ μουντζουρώνοντες χαρτὶ διασκορπίζομεν τῇδε κάκεισε τὰς ἐμπνεύσεις μας, τὰς ιδέας μας, καὶ δὲν ἀπομένει οὐδὲ ἵχνος αὐτῶν. Ἰσως ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἐγένετο· ἴσως ἡμέραν τινὰ ἀπαντήσωμεν τοὺς ἐγγόνους τῶν ιδεῶν ἡμῶν, ἀλλ' οὗτοι δὲν θὰ ἀναγνωρίσωσι τοὺς πατέρας των . . . — Καὶ τίς ἐξ ἡμῶν εἴαν ἠδύνατο νὰ συλλέξῃ ὅσα ἔγραψεν ἐν τῷ βίῳ του ἐν διαφόροις ἐφημερίσι, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκδώσῃ μὲ ταύτην τὴν ὕλην πολύτομον σύγγραμμα; Ὁ συγγραφεὺς ὅστις ἀναδιφᾷ

τὰ ἑαυτοῦ ἔργα καὶ δημοσιεύει αὐτὰ εἰς σχῆμα βιβλίου ἐναποταμιεύει ἐν αὐτοῖς ἅπασαν τὴν οὐσίαν τῶν σκέψεών του, τῶν μελετῶν του, τῶν ἰδεῶν του, καὶ αὐτῶν τῶν ἐμπνεύσεων καὶ αἰσθησεῶν του· οὐδὲ σταγὼν αὐτῶν παροχετεύεται ἐκ τοῦ ἀμφορέως, ὅστις φέρει τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα, ἐν ᾧ ἡμεῖς οἱ ἐφημεριδογράφοι διασκορπίζομεν τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας τὰς ἀπαρχὰς πρὸς πάντας τοὺς ἀνέμους, ὡς οἱ ἀποκρεωσπονδοῦντες ἐν Ῥώμῃ διασκορπίζουν περὶ αὐτοὺς δράγματα ζαχαρωτῶν. Τοῦ μὲν συγγραφέως τὸ ἔργον εἶναι προσωπικόν, τοῦ ἐφημεριδογράφου δὲ ἀνώνυμον· ὁ συγγραφεὺς εἶναι πρόσωπον ὠρισμένον, ὁ ἐφημεριδογράφος εἶναι ὄργανον τῶν πολλῶν· μετὰ θάνατον τὸ μὲν ἔργον τοῦ συγγραφέως διατηρεῖ τὴν σφραγίδα ἀτομικότητος τινὸς, τὸ δὲ τοῦ ἐφημεριδογράφου διαρρέει, ἀπόλλυται εἰς τὸν παγκόσμιον ῥοὺν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πραγμάτων· διὸ ἡ αὐταπάρνησις αὕτη τοῦ ἐφημεριδογράφου ἀποτελεῖ ἴσως τὸ κυριώτερον αὐτοῦ δικαίωμα εἰς τὴν συμπάσδειαν πάντων ἡμῶν.

Ἐν Ἑλλάδι δυστυχῶς, ἐξαιρουμένων ἐφημερίδων τινῶν, αἱ πλεῖσται παρεγνώρισαν τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ τύπου· ἐν ἐλλείψει τῆς ἐπιβρότης τοῦ κλήρου ὁ τύπος ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ μεγάλην ἐπιβρότην παρ' ἡμῖν, ἰδίως εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ἐνθυμοῦμαι ὅτε πρὸ ἐτῶν ἡμῖν εἰς τὸ Ναύπλιον μετόπισθον ἀνυπομονησίαν περιέμενον οἱ κάτοικοι τῆς πρώτης πρωτευούσης τοῦ Βασιλείου τὴν ἄφιξιν τοῦ ταχυδρομείου ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπως ἴδωσι τί λέγουσιν αἱ ἐφημερίδες· ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης μετὰ πόσης προσοχῆς φέρ' εἰπεῖν ὁρησκευτικῆς ἐγένετο ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν εἰς ἐπήκοον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Τὴν ἡθικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ, τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, τὴν βελτίωσιν ὅλων ἡμῶν, ὥφειλεν ὁ τύπος νὰ ἐπιδιώκῃ διὰ κα-

ταλλήλων μέσων καὶ οὐχὶ νὰ ἐκτραχηλίζηται εἰς προσωπικά
ζητήματα. (α)

Παρατηρῶ, ὅτι ἐμουντζούρωσα σελίδας πάλιν ἐπὶ ματαίῳ,
ἀλλ' ὅστις ἔχει τὸ ἐλάττωμα, ὡς προεῖπον, νὰ μουντζουρώνῃ
χαρτὶ εὐφραίνεται τοσοῦτον εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ὥστε τοῦ
κάκου ὅ,τι καὶ ἂν τοῦ εἰπῇτε, πάλιν ὧς μουντζουρώσῃ χαρτί.

Ἐν Ἀθήναις, κατ' Φεβρουάριον 1870.

Ἐφημεριδογράφοι τῆς κρεμάλας.

(α) Ἴδε ὅσα ἔγραψα περὶ ἐφημεριδογραφίας ἐν Ἑλλάδι ἐν τῷ Ἑστῇ.
Ἡμερολογίῳ τοῦ 1865 σελ. 62.